

ELIF SHAFAK

Folyók vannak
az égben

EURÓPA KÖNYVKIADÓ
BUDAPEST, 2025

www.alexandra.hu • www.moobius.hu
www.europakiado.hu

*A TIGRIS FOLYÓ MENTÉN,
A RÉGI IDŐKBEN*

Később, amikor már elcsitult a vihar, mindenki beszél majd róla, mekkora pusztítást vitt véghez, bár arra senki, még maga a király sem fog emlékezni, hogy az egész egyetlen esőcseppel kezdődött.

Kora nyári délután van Ninivében, az eget borító duzzadt felhők a közelgő égszakadásra utalnak, lóg az eső lába. Furcsa, barátságtalan csend telepedett a városra – a madarak kora reggel óta nem énekelnek, a lepkék és a szitakötők elbújtak, a békák elhagyták vackukat, a libák elcsendesedtek, érezve a közelgő veszélyt. Még a birkák is elnémultak, gyakran vizelnek, mert úrrá lett rajtuk a félelem. A levegő illata is megváltozott – szúrós, sós szag terjeng. Egész nap sötét árnyak gyülekeztek a láthatáron, mint egy ellenséges sereg, amely tábort vert, és erőt gyűjt az ütközetre. Meglepően mozdulatlanok és fegyelmezettek a távolból nézve, ám csalóka ez a látszat, a szem megtévesztése. A felhők egyre

közelebb gördülnek, erős szél hajtja őket elszántan, hogy el-
áztassa és újjáformálja a világot. Ezen a vidéken, ahol hosszú
és perzselő a nyár, a folyók végtelenül szeszélyesek és könyör-
telenek, és az utolsó árvíz emléke még elevenen él, a víz egy-
szerre az élet és a halál hírnöke.

Ninive egy semmi máshoz nem fogható hely – a világ leg-
nagyobb és leggazdagabb városa. A Tigris bal partján elte-
rülő tágas síkságon épült, olyan közel a folyóhoz, hogy éj-
szaka a csecsemőket nem altatódal, hanem a partot verdeső
hullámok zaja ringatja álomba. Ez egy hatalmas birodalom
fővárosa, egy fellegvár, amelyet tömör tornyok, impozáns
bástyák, mély védőárkok, erődök és kolosszális falak véde-
nek, amelyek huszónhét méter magasak, vagy még annál is
magasabbak. Százhetvenötezer lelket számláló lakosságával
a város valódi gyöngyszem a gazdag északi fennsík és a déli
Káldea, illetve Babilónia termékeny síkságainak találko-
zásánál. Valahol a Kr. e. 649. esztendő felé járunk ezen az
ősi földön, amely bővelkedik buja illatú kertekben, csobogó
szökőkutakban és öntözőcsatornáknban, ám idővel mindez fe-
ledésbe merül majd, és a soron következő nemzedékek sivár
sivatagként és kietlen pusztaságként tekintenek majd Mezo-
potámiára.

Az egyik felhő, amely a város felé hömpölyög ezen
a nyárutói délutánon, nagyobb és sötétebb a többinél – és
türelmetlenebb. Utat tör magának az ég hatalmas lombko-
ronáján a célja felé. Majd elérve azt lelassul és lustán lebeg
több ezer méter magasban egy márványoszlopokkal és mo-
numentális szobrokkal büszkélkedő fenséges épület felett. Ez
az Északi Palota, ahol a király teljes pompájában és méltó-
ságában lakozik. A kicsapódott pára itt felgyülemlik, ár-
nyékot vetve az uralkodói rezidenciára. Mert az emberrel
ellentétben a víz nincsen tekintettel a társadalmi státuszra
vagy méltóságnevekre.

A viharfelhő szélén lecsüng egyetlen esőcsepp... nem nagyobb egy babszemnél, és könnyebb egy szem csicseriborsónál. Egy ideig bizonytalanul remeg... kicsi, gömbölyű és riadt. Milyen ijesztő látni, ahogy odalent megnyílik a föld, mint egy magányos lóbuszvirág. Nem mintha ez lenne az első alkalom. Korábban is megtette már ezt az utat: felemelkedett az égbe, leszállt a *terra firmá*-ra, majd ismét felemelkedett az ég felé – és mégis félelmetesnek találja a zuhanást.

Jól jegyezze meg a kedves olvasó ezt az esőcseppet, bármennyire jelentéktelen is az univerzum nagyságához képest. Miniatűr gömbje belsejében a végtelenség titkát rejtí, a történet egyedülállóan sajátja. Amikor végre összeszedi a bátorságát, az éterbe veti magát. És most zuhan – gyorsan, egyre gyorsabban. A gravitáció mindig segít. Ezer méter magasságból száguld lefelé. Alig három perc, amíg földet ér.

Odalent Ninivében a király besétál egy dupla szárnyú ajtón, majd kilép a teraszra. Áthajolva a gazdagon díszített korlát felett, az előtte elterülő, szemet gyönyörködtető város látványát csodálja. Gondozott birtokok, pompás vízvezetékek, impozáns templomok, virágba borult gyümölcsösök, bájos nyilvános parkok, zöldellő mezők és egy királyi menaszéria, ahol gazellák, szarvasok, struccok, leopárdok, hiúzok és oroszlánok is fellelhetők. A látvány büszkeséggel tölti el. Különösen kedveli a kerteket, amelyek tele vannak virágzó fákkal és finom illatú növényekkel – mandula, datolya, ébenfa, fenyő, füge, naspolya, eperfa, olajbogyó, körte, szilva, gránátalma, nyárfa, birs, rózsafa, tamariskusz, pisztácia, dió, fűz... Nemcsak a birodalmát és annak népét, de a folyókat és azok mellékfolyóit is ő uralja. A Tigris folyót csatornák, gátak bonyolult hálózatán keresztül szabályozták,

ciszternákban és víztározókban vizet raktározva, ezáltal ő és ősei felvirágoztatták és afféle földi paradicsommá varázsolták ezt a vidéket.

A király neve Assurbanipal. Gondosan rövidre nyírt, göndör szakálla van, széles homloka, vastag, ívelt szemöldöke, nagy fekete szeme. Drágakövekkel kirakott hegyes fejdísz visel, amely megcsillan, valahányszor ráesik a fény. Arany- és ezüstsálakkal hímzett mélykék köntöse a legfinomabb selyemből készült. Bal csuklóján egy virágmotívumos karkötőt hord, hogy szerencsét hozzon és védelmezze. Egy óriási birodalom felett uralkodik, a *világ négy égtájának uralkodója*-ként tisztelik. Egykor majd *könyvtáros király*-ként, *művelt*-ként fog-nak emlékezni rá, illetve *Mezopotámia művelt uralkodója*-ként is emlegetik – egy sor olyan titulus, amely feledteti, hogy bár tanult és művelt uralkodóról van szó, mégsem kevésbé kegyetlen elődeinél.

Assurbanipal oldalra billentett fejjel pásztázza a város-képet, és közben nagyot sóhajt. Nem veszi észre azonnal a távolban készülődő vihart. Magába szívja a kertekből és ligetektől áradó mámorító illatot. Lassan az ólmos égbolt felé emeli tekintetét. Remegés fut át erős testén. Gondolatait akarata ellenére hangos figyelmeztetések és baljós előjelek rohamozzák meg. Egyes jósok megjövendölték, hogy Ninivének egy támadás fogja okozni a vesztét, amikor is lerohanják, kifosztják és porig rombolják. Ezt a csodálatos várost eltörlik a föld felszínéről – mondták. A király gondoskodott róla, hogy elhallgattassa ezeket a vészjósló hangokat, elrendelte, hogy ajkukat pecsételjék le és varrják be. Most mégis kis rángásokat érez teste belsejében, mint amilyen az örvény húzása. Mi van, ha a prófécia mégis beteljesülnek?

Assurbanipal elhessegeti ezt a baljós érzést. Bár van bőven ellensége, beleértve a saját hús-vér testvérét is, aggodalomra nincs oka. Senki és semmi sem tudja elpusztítani ezt

a dicsőséges fővárost, amíg az istenek mellettük állnak, és nincsen kétsége afelől, hogy az istenek, bármennyire szeszélyesek és következetlenek is, ha halandókról van szó, mindig Ninive védelmére kelnek.

Közben az esőcsepp megérkezik a földre. Ahogy közeledik a talajhoz, egy röpké pillanatra olyan szabadnak és súlytalanul érzi magát, hogy szinte fel is tudna emelkedni. Tőle balra egy magas, ág nélküli fa – egy datolyapálma –, melynek a levele megfelelő leszállóhely lenne. Tőle jobbra egy öntözőcsatorna húzódik át egy gazda szántóföldjén, ahol szívesen látnák, hiszen segítené az idei termést. Vagy megpihenhetne a közeli zikkurat lépcsőjén is, amelyet Istárnak – az istenségnek – szenteltek. Ő a szerelem, szex, szépség, szenvedély és háború, valamint a villámlás és zivatar istene. Ez megfelelő úti cél lenne. A csepp habozik, még mindig nem döntötte el, hogy hova essen le, arra azonban nem számít, hogy a szél fog dönteni helyette. Egy hirtelen támadt szellőkés felemeli és elrepíti egyenesen a közeli teraszon álló férfi felé.

Egy szívdobbanással később a férfi úgy érzi, hogy valami nedves pottyán a feje tetejére, és megtelepszik a hajában. Bosszúsan megpróbálja letörölni fél kézzel, ám a díszes fejék megakadályozza ebben. Kissé ráncolja a homlokát, és még egyszer felnéz az égre. Ahogy egyre jobban esik, hátat fordít a panorámának, és visszavonul biztonságot nyújtó palotája belsejébe.

Assurbanipal saját lépteinek visszhangját hallgatva halad a hosszú oszlopcsarnokokon keresztül. Szolgái letérdelnek előtte, soha nem mernek belenézni a szemébe. Mindkét oldalon tüzes fáklyák sorakoznak öntöttvas lámpákban, lobogó lángjuk magasra felcsap. Hátborzongató látványt nyújt, ahogy fényük megvilágítja a falakra szerelt, a legélénkebb színekre festett gipsz domborműveket. Egyes jeleneteken

a király íjat tart a kezében és szárnyas nyilakat löve állatokra vadászik, vagy ellenségeit mészárolja éppen. Más ábrákon kétkerekű, szertartásokon használt fogatot hajt korbáccsal a kezében, amely elé háromsoros bojtokkal feldíszített lovak vannak befogva... Más falfestményeken itallal locsolja le a megölt áldozati oroszlánokat – felajánlja őket az isteneknek támogatásukért és védelmükért cserébe. Mindegyik kép az Asszír Birodalom pompáját, az ember felsőbbrendűségét és az uralkodó nagyságát jeleníti meg. Az ábrákon szinte egyetlen nőt sem látni. Egy kép kivételével, amelyen Assurbanipal és a felesége bort iszik és lakomázik egy idilli kertben, miközben egy közeli fa ágain, az érett gyümölcsök között az ellenségük, Teumman elámi király levágott feje lóg.

A király nem vesz tudomást a fejére hullott, haján meglapuló esőcseppről gyaloglás közben. Sebesen végighalad a gazdagon telepakolt kamrákon, majd egy ajtóhoz ér, amelyet aprólékosan kidolgozott faragványok díszítenek. Ez a kedvenc része a palotában – a könyvtár. Nem csak egy véletlenszerű írásgyűjtemény, ez a legnagyobb alkotása, életének mozgatórugója, amelyre felettébb büszke. Gazdagságát és méretét tekintve páratlan. Messze meghaladja minden más teljesítményét, még a katonai és politikai hódításainál is jelentősebb győzelem. Ez lesz az ő öröksége a jövő nemzedékei számára – szellemi emlékmű, amilyenre még nem volt példa.

A könyvtár bejáratát két gigantikus szobor szegélyezi; hibrid lények – félig emberek, félig állatok. *Lamasszu*-nak hívják ezeket a védelmező szellemeket. Egyetlen mészkőtömbből faragott emberfejük van, és ormótlan, bikaformájú, sasszárnyas testük. Mindegyik állatnak a legjobb tulajdonságaival vannak felruházva, az emberi intelligenciát, a bika erejét és a sasmadár éleslátását szimbolizálják. Ők a más szférákba nyúló átjárók őrzői.

A palotában található legtöbb lamasszunak öt lába van, amely szemből nézve mozdulatlannak mutatja őket, de oldalról nézve azt a látszatot kelti, hogy mozgásban vannak, és képesek eltaposni még a legfélelmetesebb ellenfelet is. Ebben az állapotban képesek elrettenteni a nemkívánatos látogatókat, és elűzni minden, árnyékban megbúvó gonosz szellemet. A király még nem mondta el senkinek, de nagyobb biztonságban és nyugalomban érzi magát, ha a közelükben tartózkodik, és ezért nemrégiben számos művészt bízott meg egy tucat további szobor kifaragásával. A védelemből sohasem lehet elég.

Assurbanipal ezekkel a gondolatokkal a fejében lép be a könyvtárba. Több terem is található itt, a falak mentén a padlótól a mennyezetig érő, roskadásig megpakolt könyvespolcokkal. Ezekben a termekben több ezer agyagtáblát tárolnak tökéletesen rendszerezve, téma szerint rendezve. Közeli és távoli helyekről. Akad olyan, amelyet megmentettek az enyészettől, és olyan is, amelyet aprópénzért megvettek korábbi tulajdonosaiktól, de a legnagyobb részüket erőszakkal orozták el, zsákmányként szerezték. Mindenféle információt tartalmaznak: a kereskedelmi ügyletektől egészen a gyógyászati készítményekig, a jogi szerződésektől kezdve az égi

térképekig... Ugyanis a király tisztában van azzal, hogy más kultúrákat csak akkor képes leigázni, ha nemcsak földjeiket, terményeiket és vagyonukat szerzi meg, hanem a kollektív képzeletüket és a közös emlékeiket is. Assurbanipal felgyorsítja lépteit, és elhalad a könyvtár azon része mellett, ahol a varázslatok, rituálék, gyógymódok, szitkok és átkok, litániák, siratók, varázsigék, himnuszok, mesék, közmondások és elégiák témakörével kapcsolatos táblák találhatók, amelyek a világ legkülönbözőbb szegleteiből származnak. Elhalad egy kiterjedt gyűjtemény mellett, amelynek darabjai az áldozati állatok zsigereinek felhasználását taglalják, illetve azt, hogy ennek a segítségével miként lehet megjósolni az emberek sorsát, az istenek cselszövéseit. Bár nagyra tartja a jövődölés hagyományát, és rendszeresen levágat juhokat, illetve kecskéket, hogy májuk és epehólyagjuk felhasználásával az orákulumok kiolvassák a jövődőt, ma mégsem fogja tanulmányozni az égi jeleket. Helyette egy kis kitérővel eljut egy hátsó szobához, amelyet egy sötét függöny takar el félig. Rajta kívül senki sem léphet be erre a félreeső, elkülönített, titkos kis területre, csak a király és a főtanácsadója, aki második apjának számít – egy nagy műveltségű, tanult férfi, aki kiskora óta oktatta és mentorálta Assurbanipalt.

Magánlakrészének bejáratánál kis fülkékben szezámolajjal égő bronzlámpások vannak elhelyezve, amelyekből füst gomolyog a magasba. A király kiválaszt és megragad egyet, majd elhúzza a bejáratot eltakaró függönyt. Dermesztő csend fogadja odabent, mintha a polcok visszatartanak a lélegzetüket. Az esőcsepp megremeg a király hajában. Ablak és tűzhely híján a szoba olyan hideg, hogy attól tart, menten jégkristállyá dermed. Tekintettel arra, hogy csak az imént változott párából folyadékká, még nem akar megszilárdulni, hanem ki akarja élvezni életének ezen új szakaszát, amennyire csak lehet. Ám nem ez az egyetlen oka annak, hogy

a csepp megremeg. Ez a hely nyugtalanító – nem is evilági, de nem is az alvilághoz tartozik, átmenet a földi és a földöntúli között, egy szakadék a tisztán látható, a láthatatlan és az örökké titok övezte dolgok között.

Assurbanipal céltudatosan, gyakorlott mozdulatokkal belép a szobába. Középen egy asztal, rajta cédrusfából készült dobozka. A király leteszi a lámpást maga mellé. A fénye árnyékot rajzol arcára, elmélyítve a szeme sarkában meghúzó-dó ráncokat. Mintha álmodna, és álmában ujjával megbök-né a cédrust, amely még mindig az erdő illatát árasztja magából, ahonnét származik. Mezopotámiában ritka az ilyen kiváló minőségű fa, ezeket a fákat a Taurusz-hegységben kell kivágni, majd tutajok segítségével leúsztatni a Tigris folyón.

A dobozkában egy költemény található. Részlet egy réges-régi eposzból, amely annyira nagy népszerűségnek örvendett, hogy az idők során újra és újra elregélték, megénekeltek Mezopotámiában, Anatóliában, Perzsiában és a Levante területén. Nagymamákról unokákra szállt már jóval azelőtt, hogy írástudók lejegyezték volna. A történet egy Gilgames nevű hősről szól.

Assurbanipal úgy ismeri az egész költeményt, mint saját tenyerének rajzolatát. Herceggé koronázása óta tanulmányozta a szövegét. A király harmadik fia lévén, ő volt a legfiatalabb utód, utolsó a lehetséges trónörökösök sorában, így senki sem számított rá, hogy egy nap király lesz belőle. Úgyhogy míg idősebb testvéreit a harcművészetekre, katonai stratégiákra és diplomáciában használatos taktikákra oktatták, ő nagyszerű lehetőséget kapott, és filozófiát, történelmet, olajjósłást, nyelveket és irodalmat tanulhatott. A végén aztán mindenkit meglepetésként ért – őt magát is beleértve –, amikor az apja őt nevezte ki utódjának. Így aztán Assurbanipal a birodalomban valaha ismert legműveltebb és legkulturáltabb uralkodóként lépett trónra. A sok-sok írott mű közül,

amelyet gyerekkora óta olvasott, a *Gilgames* volt a kedvence, és ez az idők folyamán mit sem változott.

A király felnyitja a kis dobozka fedelét, amely egyetlen táblát rejt. Ellentétben a könyvtárban található többi táblával, ez élénk színű – a nyugtalan folyók kékjét idézi. A szavakat nem vörösesbarna agyagra vésték, hanem egy lápisz lazuli lapocskába metszették bele. Az elrendezés szép, és tökéletes a kiivitelezés is. Assurbanipal olyan óvatosan és finoman érinti meg az írásjeleket, mintha simogatná őket. Lassan elmerül a már oly sokszor olvasott szövegben, amely még most is mélyen megérinti, mintha először olvasná.

Mindent látott, hallott, tapasztalt – jelenvalót és régenvoltat;

(...)

átallátott minden homályon, a titkok sűrű takaróján,

átallátott hétszer hét burkon, mely elfödi a bölcsességet.¹

Egyes királyok az aranyat és rubint imádják, mások a selymet és kárpitokat; megint mások a testi gyönyöröket. Assurbanipal a történetek rajongója. Meg van győződve róla, hogy nem kell olyan veszélyes utakra indulni, mint Gilgames, ahhoz, hogy valakiből sikeres vezető váljék. És nem is kell csupa izom, ízig-vérig hódító harcosnak lennie. És nem is kell átkelni olyan hegyeken, sivatagokon és erdőkön, ahonét kevesen térnek vissza. Csupán egy emlékezetes mesére van szükség, amelynek ő a főhőse.

Ám bármennyire is kedveli és nagyra becsüli a történeteket, nem bízik a mesemondókban. A fantáziájuk nem képes megnyugodni, hanem miként a Tigris folyó tavasszal,

1 *Gilgames – Agyagtáblák üzenete*, I. tábla. Szépirodalmi, Budapest, 1985. Ford. Rákos Sándor.

a legkiszámíthatatlanabb módon változtatja meg az irányát, folyamatosan kanyarogva kiszélesedő ívek és véletlenszerű hurkok megrajzolásával, vad és megzabolázhatatlan marad egészen a legvégéig. Amikor létrehozta ezt a könyvtárat, tudta, hogy a *Gilgames*-nek különböző változatai is fellelhetők szerte a nagyvilágban. Ahogy az írástudók évszázadokon át újra és újra lemásolták, újabb és újabb változatok láttak napvilágot. Assurbanipal szétküldte követeit távoli helyekre azzal a céllal, hogy hozzanak magukkal különböző helyekről agyagtáblákat, hogy így minden lehetséges variációt össze tudjon gyűjteni egy helyen. Abban bízunk, hogy sikerült elérnie ezt a célját. A cédrusdobozkában őrzött táblácska különbözik a gyűjteményében fellelhető összes többitől – nemcsak azért, mert drágakőre van vésve, hanem azért is, mert istenkáromlás szennyezi.

A király a lámpáshoz emelve a költeményt szemügyre veszi az ismerős szöveget. Az írnok, aki készítette, akárki is volt, az elvárásoknak megfelelően végezte a dolgát – kivéve egy dolgot: a legvégén szereplő megjegyzést.

*Ez a regény egy fiatal írnok munkája,
Aki egyike a sok bárdnak, történetmesélőnek és
Mesemondónak, akik a földön járnak.
Verseket, dalokat és meséket szöviünk.
Emlékezzetek ránk.*

Meglehetősen szokatlan egy írnoktól megjegyzéseket fűzni az eredeti szöveghez, és ez a következő ajánlás felettébb megbotránkoztató:

*Most és mindig,
Dicsőség Nisزابának!*

A király arckifejezése megkeményedik az utolsó szavak olvastán. Homlokát ráncolja, és pulzusa vadul lüktetni kezd a halántékán. Niszaba – a történetmesélés istennője – egy letűnt korból származó *nomen*, egy feledésbe merült név. Az ő ideje lejárt, napjai elmúltak, ám a birodalom távoli szegleteiben még mindig tiszteli őt néhány tudatlan nő, aki ragaszkodik az ő tanításaihoz. Már régen kiszorította őt egy másik istenség. Manapság az összes agyagtáblácskán szerepel, hogy a királyságot a hatalmas és férfias Nabunak szentelik az éteri és nőies Niszaba helyett. Ennek így kell lennie, hiszen ő a király. Az írás férfias dolog, és ehhez férfi patrónusra, férfi istenre van szükség. Nabu lett az írástudók patrónusa és minden arra érdemes tudás őrzője. Az iskolákban a tanulók azt az utasítást kapták, hogy egészítsék ki táblájukat a következő felirattal:

Dicsőség Nabunak!

Ha a kék tábla régi korokból származna, a múlt emléke lenne, és ez az utóirat szerepelne rajta, az nem lenne ellentmondásos. Ám a király biztos benne, hogy ez egy korabeli darab... az anyag és az írásmódja is újszerű, erről árulkodik. Azzal, hogy ragaszkodott az elfelejtett tiltott istennő tiszteléséhez, félresöpörve ezzel Nabu tekintélyét – azaz a király parancsát –, az írnok, aki a *Gilgames* ezen részét másolta, tudatosan fellázadt a szabályok ellen. Assurbanipal megsemmisíthetné a táblácskát, de nem tudja rávenni magát erre. Éppen ezért ezt a sértő idézetet tartalmazó tárgyat rejtve kell tartani ebben a teremben, gondosan elzárva a könyvtár többi részétől, nehogy a felvilágosult tömegek megpillanthassák. Nem minden írásos szöveg szól mindegyik olvasónak. Ahogyan nem kell minden kimondott szót sem meghallania minden jelenlevőnek. A nagy nyilvánosság soha nem láthatja a kék

táblát, mert őket is megtévesztheti. Ha egy lázadó ember ellen nem lépnek fel, és büntetlenül hagyják a tettét, sok más-ként gondolkodót is képes befolyásolni, tettekre sarkallni.

Miközben Ninive felett továbbra is esik az eső, a király bezárkózik könyvtárába, és teljesen elmerül a kék tábla világában. Egy kis időre mindenről megfeledkezik... bátyja összeesküvéséről, aki szeretné elfoglalni a babiloni trónt, az uralkodói udvarban zajló intrikákról, a királysága határain belül és azon túl tomboló felkelésekről Anatólia, Média, Urartu, Egyiptom, Szíria, Kilíkia és Elám földjén... Mindez várhat. Most semmi sem zavarhatja meg, semmi sem zökkentheti ki, ha egyszer beleásta magát Gilgames kalandjaiba. Ám ezen a napon valami váratlan dolog történik.

Hirtelen hangos zúgolódás támad a teremben – ideges, remegő hangok. Egyik kezével megragadja kardjának markolatát, és a másikban továbbra is a kis táblát szorongatva Assurbanipal fennhangon kiszól:

- Ki merészezi megzavarni a király nyugalmaát?!
- Uram, fényes napom, bocsásd meg a betolakodásomat
- mondja lehajtott fejjel a katonák parancsnoka, egy szűkszavú ember.

Mögötte négy katona egy durva anyagba öltözött férfit vonszol, akinek a ruháján rászáradt hányás- és friss vérfoltok éktelenkednek. A férfi zokog és összefüggéstelenül jajgat, arcát zsákvászon csuklya takarja el.

– Beszélj! Magyarázd meg ezt a súlyos vétet! – förmed rá a király.

– Uram, elkaptuk az árulót, akit oly régóta keresünk. Bevallotta gonosz tetteit.

Az egyik katona lerántja a csuklyát a fogoly fejéről.